

РОЗДІЛ 4

КЛАСИЧНІ МОВИ. ОКРЕМІ ІНДОЄВРОПЕЙСЬКІ МОВИ

УДК 811.124'373.7

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2023.28.1.27>

ТОПОНІМИ ЯК ЕЛЕМЕНТ ПАРЕМІЙНОЇ КАРТИНИ СВІТУ ДАВНІХ РИМЛЯН

TOPONYMS AS AN ELEMENT OF THE PAREMIC PICTURE OF THE WORLD OF THE ANCIENT ROMANS

Петришин М.Й.,

orcid.org/0000-0003-4060-7440

кандидатка філологічних наук, доцентка,

доцентка кафедри загального та германського мовознавства

Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

У статті представлено виклад основних результатів дослідження топонімної картини світу давніх римлян в лінгвокультурологічному аспекті. Вивчення географічних найменувань в окресленому ракурсі дозволяє не тільки правильно визначити локалізацію певних подій, потрактувати їх зміст, а й з'ясувати вплив екстралінгвальних чинників на інтерпретацію семантики топонімів у структурі латинських паремій, простежити механізм переосмислення власної назви, встановити вплив топонімів на загальне значення прислів'їв, приказок, фразеологізмів. Актуальність розвідки обумовлена необхідністю поглибленого вивчення топонімної картини світу давніх римлян крізь призму латинських паремій, виявлення механізмів формування культурних конотацій топонімів, а також відсутністю досліджень лінгвокультурної специфіки онімної лексики на матеріалі паремійної спадщини римлян. Латинські паремії з компонентом-топонімом містять відомості про географічні особливості, історичну епоху, під час якої виникла власна назва, народ, який її створив, мову. Топоніми – це джерело багатой лінгвальної та енциклопедичної інформації, дзеркало культури, яке відображає реальне оточення людини, менталітет народу, його національний характер, традиції, культуру, генетичну пам'ять, світосприйняття, моральні цінності. Вивчення географічних найменувань крізь призму паремійної спадщини дозволяє простежити механізм переосмислення власної назви, встановити конотаційні та асоціативні зв'язки топонімів, їх вплив на загальне значення прислів'їв. Тлумачення семантики латинських паремій з компонентом-топонімом залежить від історичного, соціального та етнокультурного контексту. У латинських фразеологізмах, прислів'ях і приказках топоніми зазнають семантичних перетворень, актуалізують різні культурно-історичні й національно-оцінні конотативні значення, репрезентують узагальнення одиничного значення через абсолютизацію певної властивості під впливом екстралінгвальних чинників. Таким чином, топоніми в структурі паремій не тільки виконують диференційну функцію, а й виступають певними символами, набувають емоційно забарвленого значення.

Ключові слова: латинська мова, прислів'я, приказки, фразеологізми, топоніми, національно-культурна специфіка, конотативний компонент значення.

The study of geographical names in the outlined framework allows not only for the accurate determination of the localization of certain events and their interpretation but also for understanding the influence of extralinguistic factors on the interpretation of the semantics of toponyms within the structure of Latin proverbs, sayings, and phraseological units. It enables the tracing of the mechanism of reinterpretation of proper names, establishing the influence of toponyms on the overall meaning of proverbs, sayings, and idioms. The topicality of the study is caused by the need for an in-depth study of the ancient Romans' toponymic picture of the world through the prism of Latin paremias, as well as, the identification of the formation mechanisms of toponyms' cultural connotations and the lack of research on the linguistic and cultural specificity of the onymic vocabulary based on the material of the Roman paremic heritage. Latin paremias with a toponym component contain information about geographical features, the historical era of the appearance of the proper names, the people who created them, and the language. Toponyms are a source of rich linguistic and encyclopedic information, a mirror of culture that reflects the real environment of a person, the mentality of a people, its national character, traditions, culture, genetic memory, worldview, and moral values. The study of geographical names through the prism of paremic heritage allows tracing the mechanism of reinterpretation of one's own name, to establish the connotative and associative links of toponyms and their influence on the general meaning of proverbs. The interpretation of the semantics of the Latin paremias with a toponymic component depends on the historical, social and ethnical and cultural context. In Latin phraseological units, proverbs and sayings, the toponyms undergo semantic transformations, actualize various cultural, historical and nationally valued connotative meanings, and represent the generalization of a single meaning through the absolutization of a certain property under the influence of extralinguistic factors. Thus, toponyms in the structure of paremias not only perform a differential function but also act as certain symbols and acquire an emotionally coloured meaning.

Key words: toponyms, the Latin language, proverbs, sayings, phraseological units, national and cultural specificity, connotative component of meaning.

Постановка проблеми. Сучасний стан ономастичних досліджень характеризується посиленням інтересом лінгвістів до питань функціонування власних назв у текстах різних стилів і жанрів, вивчення лінгвокультурної специфіки пропріальної лексики. Паремії з компонентом-топонімом – це частина культурної спадщини, факти історії, які вказують не лише на розташування поселення, а й містять цінну лінгвокультурну інформацію про особливості образного мислення, світоглядні позиції, систему цінностей і культуру окремого народу, його розуміння явищ навколишнього світу. Вивчення географічних найменувань на матеріалі паремій дозволяє не тільки правильно визначити локалізацію певних подій, потрактувати їх зміст, а й простежити механізм переосмислення власної назви, встановити вплив топонімів на загальне значення прислів'їв. У зв'язку з цим назріла потреба вивчення етнокультурної специфіки топонімів в латинській мові, що дає можливість краще зрозуміти лінгвокультурну своєрідність давніх римлян. Актуальність розвідки обумовлена необхідністю поглибленого вивчення онімів у прислів'ях і приказках, виявлення механізмів формування культурних конотацій топонімів у латинських пареміях, а також відсутністю досліджень лінгвокультурної специфіки онімної лексики на матеріалі латинських прислів'їв і приказок.

Метою роботи є вивчення семантико-когнітивних і національно-культурних особливостей античних топонімів у латинських прислів'ях і приказках, встановлення впливу топонімів на зміст паремії, з'ясування механізму переосмислення власної назви, її перетворення на загальну.

Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання наступних завдань: узагальнити теоретичні засади дослідження топонімів у сучасних лінгвістичних студіях; укласти реєстр латинських паремій, у складі яких засвідчені топоніми; з'ясувати роль топонімів у формуванні паремійного значення, виявити їх національну самобутність.

Джерельною базою слугували латинські афоризми з компонентом-топонімом (85 одиниць), зафіксовані репрезентативними лексикографічними джерелами [5; 7; 14; 15].

Об'єктом дослідження є латинські прислів'я, приказки, фразеологізми з компонентом-топонімом. **Предметом** – національно-культурна специфіка античних топонімів у паремійній спадщині давніх римлян.

Аналіз останніх досліджень. Онімна лексика неодноразово була предметом наукових зацікавлень сучасних мовознавців. У монографії І. Заваринської ґрунтовно досліджено специфіку

англійських, польських та українських фразеологічних одиниць з компонентом власна назва у лінгвокультурологічному аспекті, зокрема у третьому розділі «Мотиваційна основа фразеологізмів із топонімним компонентом у зіставлювальних мовах» визначено джерела лінгвокультурної інформації компонента-топоніма, встановлено типи моделей аналізованих фразеологізмів, зіставлено план вираження і план змісту фразеологізмів з топонімним компонентом в англійській, польській та українській мовах, визначено мотиваційну основу фразеологізмів з топонімним компонентом, виявлено особливості в образному значенні аналізованих одиниць [3]. З'ясування структурних особливостей українських паремій із топономастичним компонентом, встановленню впливу топонімів на загальне значення прислів'їв і приказок присвячено розвідку І. Мамчич. Дослідниця слушно зазначає, що значення паремій може залежати від прямого значення топоніму, що входить до їх складу, або від історичного контексту, в якому цей топонім зазвичай уживають. Також на загальну семантику паремії впливають ті відтінки значення, якими народ наділяє ті чи інші топоніми [8, с. 163]. Предметом наукових зацікавлень М. Дещинської слугують варіативні значення і конотативна роль топонімів Рим і Київ у контексті паремій німецької, латинської та української мов [2]. Топоніми як мотивуючу і дериваційну базу фразеологізмів на матеріалі української, російської, польської мов представлено в розвідці А. Смерчко [13]. Дослідження О. Лазер-Паньків спрямовано на історичну реконструкцію етнокультурних уявлень давніх греків через присутні в їхніх фразеологізмах топоніми та етноніми [6].

Виклад матеріалу. У сучасній лінгвістиці топоніміка – це полікомпонентна дисципліна, що розглядає топоніми як ланку культурного коду цивілізації. Якщо в науковій літературі топоніми виконують лише номінативну функцію на позначення певного географічного об'єкта, то в прислів'ях і приказках, як слушно зазначає М. Пазяк, власна назва є ніби кодовим знаком, який несе в собі інформацію про географічний об'єкт, специфічно інтерпретовану народом. Це зумовлено полізмістовністю та поліфункціональністю прислів'їв і приказок, конкретне розуміння яких залежить від логіки живого мовлення або писаного тексту [10, с. 3]. Паремії з компонентом-топонімом містять інформацію не тільки про географічні особливості, а й відомості про історичну епоху, під час якої виникла власна назва, народ, який її створив, мову. Таким чином, топоніми – це джерело багатой лінгвальної, а й енциклопедичної

інформації, дзеркало культури, яке відображає реальне оточення людини, менталітет народу, його національний характер, традиції, культуру, світосприйняття, моральні цінності. В античних топонімах заковані також історичні, етнокультурні, соціальні факти, що репрезентують зв'язок із культурно-історичними і національно-специфічними особливостями давніх римлян. Таким чином, античні топоніми репрезентують відомості про латинську мову, давньоримську культуру, історію, географію, національні традиції.

Топоніми в контексті паремій зазнають переосмислення, набувають переносних значень. Як слушно зазначає Н. Пасік, у відономастичній фразеології при семантичній трансформації відбувається символізація внутрішньої назви, яка вичерпує свої ономастичні функції, перестає бути вираженням абсолютної одиничності [11, с. 22]. Погоджуємося з думкою І. Заваринської про те, що характер додаткової інформації, яку несе топонім, залежить від екстралінгвальних чинників, пов'язаних із культурною інформацією про об'єкт, і тими приписаними ознаками, якими він наділений у людській свідомості. Отже, наявність яскравої ознаки, яка легко утримується в пам'яті культурної свідомості, створює передумови для метафоризації топоніма [3, с. 132].

Власні назви в прислів'ях і приказках репрезентують розуміння конкретного топоніма народом, узагальнення одиничного значення через абсолютизацію певної властивості під впливом екстралінгвальних чинників. Географічні назви в структурі паремій і фразеологізмів не тільки виконують диференційну функцію, а й виступають певними символами, набувають емоційно забарвленого значення. Таким чином, як слушно зазначає Т. Беценко, географічні назви у фольклорних текстах слугують унікальними маркерами етночасопростору, національно-мовними символами, етнознаковими одиницями [1, с. 108].

У нашому дослідженні топонімний простір розглядаємо як сукупність власних назв природних або створених людиною об'єктів: ойконімів, гідронімів, мікротопонімів, оронімів, інсулонімів, урбанонімів, хоронімів, спелеонімів, дромонімів, дримонімів та ін. [12, с. 173].

У результаті проведеного аналізу латиномовних лексикографічних джерел виявлено 85 паремійних одиниць із компонентом-топонімом. Ступінь частотності власних назв у складі паремій і фразеологізмів неоднакова. За частотою вживання топоніми поділяємо на частовживані (*Roma, Athenae*) й такі, що трапляються один чи кілька разів (*Carthago, Rhodos, Olympia, Sparta, Orcus, Africa* etc.).

Серед найуживаніших топонімів у латинських пареміях є ойконім *Roma* (20). Узуальне значення власної назви *Roma* – одне з найдавніших міст світу, столиця Стародавнього Риму, а згодом – Римської імперії, однієї з найбільших імперій античного світу. Аналізований топонім у фразеологізмах, прислів'ях і приказках вживається не лише для позначення локалізації дії, а й як етнокультурно маркована одиниця. Рим упродовж століть залишається символом вічності, непохитності. Свідченням цього слугують наступні вислови: *Urbs aeterna; Dum Colosseum stabit, Roma stabit; dum Roma stabit, mundus stabit; Moribus antiquis res stat Romana virisque*. Окрім того, античний Рим внаслідок політичних, економічних і військових успіхів став символом величі та могутності, влади і контролю у світі: *Roma caput mundi regit orbis frena rotundi*. Рим – це місце, яке повинен відвідати кожен: *Dignus Roma locus, quo deus omnis eat*. У латинських пареміях унаслідок актуалізації знань про Рим спостерігаємо переосмислення аналізованого топоніма. Лексичне оточення власної назви дозволяє розглядати астіонім *Roma* як одиницю, що має внутрішнє наповнення. В окремих прислів'ях Рим символізує звичаї, правила життя і традиції тієї громади, в якій людина перебуває та яких потрібно неухильно дотримуватися: *Si vivis Romae, Romano vivito more; Si fueris Romae, Romano vivito more, si fueris alibi, vivito sicut ibi*. Окрім того, паремії актуальні також у тому випадку, коли людина не хоче підкорятися загальноприйнятим правилам і нормам поведінки і життя. Актуалізацію значення “авторитет” спостерігаємо у вислові *Roma locuta, causa finita est*, яке вживаємо тоді, коли після чийсь-небудь авторитетної думки нема необхідності продовжувати суперечку. У пареміях *Omnes viae Romam ducunt* і *Mille viae ducunt hominem per saecula Romam* конотативне значення топоніма формується на основі екстралінгвальних знань. Відомо, що з метою централізації влади на завойованих територіях, переміщення військових загонів, придушення бунтів римляни активно будували дороги, якими можна було дістатися до столиці. Рим того часу був політичним центром з розвиненими морськими і сухопутними шляхами. В античні часи приказка вживалася в прямому значенні. Сьогодні згаданий вислів символізує єдину мету, шляхи досягнення якої можуть бути різними. У результаті дослідження виявлено, що аналізований астіонім в афоризмі *Roma deliberante Saguntum periit* набуває значення “зволікання з рішенням, яке може призвести до негативних наслідків”, підґрунтям якого стали історичні події. Під час Першої Пунічної війни між Римом і Карфагеном

(264–241 р. до н.е.) останній втратив Сицилію і виплатив переможцю контрибуцію. У 221 році до н.е. Ганнібал очолив нову війну, жертвою якої стало місто Сагунт. Упродовж восьми місяців мешканці обороняли місто і просили про допомогу Рим. Доки римляни радилися, карфагенський полководець Ганнібал захопив і жорстоко знищив місто. В окремих пареміях на перший план виступає значення «велике місто»: *Roma non fuit una die condita*. Окрім того, аналізований топонім у згаданому прислів'ї символізує стриманість і терпіння на шляху до мети. У результаті аналізу паремійної спадщини виявлено актуалізацію пейоративної конотативної семантики топоніма *Roma*. Так, наприклад, у прислів'ї *Roma cuncta undique atrocitate atque pudenda confluent celebranturque* Рим постає не втіленням могутності та величі, що дивує розкішшю і довершеністю, а місцем скупчення та поширення негативу. Аналізований топонім у пареміях *Omnia venalia Romae* та *Omnia Romae cum pretio* набуває значення «корупція», оскільки завоювання Римом навколишніх народів спричинили не тільки розширення територій, а й зловживання у сфері розподілу завойованих земель і ресурсів.

Цікаво представлений в аналізованому матеріалі астіонім *Athenae*. Стародавні Афіни – батьківщина відомих античних філософів і правителів, істориків, географів, лікарів, колыска демократії. Місто, в якому зародилися Олімпійські ігри, є скарбницею архітектурних і мистецьких пам'яток. З огляду на це ойконім *Athenae* в паремії *Nunc totus Gracias nostrasque habet orbis Athenas* стає синонімом високої культури й освіченості. Подібне значення актуалізує і хоронім *Graecia* у висловах *Graecia capta ferum victorem cepit et artes intulit agresti Latio*; *Vincebamur a victa Graecia*. Могутній Рим, завоювавши маленьку Елладу, схилив голову перед величною культурою Греції, а еллінська наука і мистецтво проникли в Рим. Прислів'я *Noctuas Athenas portare* та *Ululas Athenas ferre* репрезентують уявлення давніх народів про даремну роботу, яка нікому не йде на користь, адже будь-яка праця повинна мати практичний результат, бути осмисленою та усвідомленою. Для розуміння семантики згаданих паремій звернімося до етимології висловів. Відомо, що священною твариною богині-захисниці та покровительки Афін була сова, зображення якої виکارбовували на золотих і срібних монетах. Також в Аттиці не бракувало зображень сов, а ввезення їх територію міста вважалося безглуздом. Окрім того, поблизу афінського акрополя часто можна було побачити зграї сов. Саме тому згадані паремії слушно вживають в значенні «робити щось зайве, безглузде, витра-

чати сили дарма», адже в Афінах не бракувало сов. Актуалізацію семантичного компонента «марна справа» спостерігаємо й у фразеологізмі *Isthmum perfodere*, появу якого завдячуємо Коринфському перешийку – вузькому проходу, який відокремлював Пелопоннес від Греції.

Популярною сентенцією часів Пунічних воєн Риму проти Карфагену був вислів *Carthago delenda est*, який в сучасному світі під впливом екстралінгвальних чинників набув значення наполегливої вимоги тотального знищення ворога або перешкоди, оскільки римляни під час війни за домінування над Північною Африкою зазнали важких поразок, що спричинило бажання помсти і пошуку шляхів до перемоги. Переосмислення прямого значення топоніма *Corinthus* спостерігаємо і в паремії *Non cuivis homini contigit adire Corinthum*. Коринф, одне з відомих і впливових міст Греції, актуалізує семантику недоступності і дорожнечі, оскільки вхід в гавань Коринфу вважався важкодоступним для моряків, тому що красива і користолюбива гетера Лаїса брала за це надзвичайно високу плату. Окрім того, топонім *Corinthus* у прислів'ї *Alta die solo non est exstructa Corinthus*, подібно як і *Roma*, є символом терпіння на шляху до мети.

Місто Іліон на північно-західному узбережжі Малої Азії стало символом постійних або тривалих нещасть, адже ахейці на чолі з правителем Мікен Агамемноном протягом дев'яти років тримали в облозі Іліон. І лише на десятому році війни завдяки хитрості Одиссея завоювали Трою: *Semper Ilio Troia*. У пареміях *Fuimus Troes, fuit Ilium* і *Fuit Ilium et ingens gloria Teucrorum* топонім Іліон актуалізує семантику безповоротного минулого. Синонімом лиха, важкої та невдячної праці слугує топонім Азанія в Аркадії, відомий малородючими ґрунтами і бідними врожайми: *Azanea mala*.

Актуалізацію семантики похвали і нагороди спостерігаємо в паремії *Aureus in Olympia stato*, оскільки Олімпія була одним з найдавніших центрів релігійного культу греків, присвяченого Зевсу, а також батьківщиною Олімпійських ігор. З власною назвою *Arcadia* пов'язано уявлення про щастя і безтурботне життя: *Et in Arcadia ego*, оскільки здавна поети оспівували Аркадію як країну достатку, в якій панували ідилія, спокій, мир, а життя людей проходило у розвагах і насолоді.

Цікаво представлений в латинських пареміях хоронім *Sparta*. Спарта – це місто-країна на півдні Стародавньої Греції, гордістю якої були її військові закони і порядок. Згаданий топонім викликає також асоціацію із суворими, непримхливими людьми із сильним характером. Проте в паремії

Pecuniarum cupiditas Spartam capiet, praeterea nihil
Спарта постає символом надмірного користоловства, оскільки колись спартанцям було дане віщування, що їх знищать лише тоді, коли вони цінуватимуть срібло та золото.

У результаті аналізу паремійної спадщини римлян виявлено ороніми, які в структурі прислів'їв і фразеологізмів стають прототипами для вербалізації певних ознак, підгрунтям яких слугують екстралінгвальні чинники. У вислові *Gradus ad Parnassum* священна гора в Греції стає символом похвали, поетичного визнання, поступу в мистецтві, оскільки гірський масив з давніх-давен вважався притулком Аполлона і муз, святилищем поезії. Оронім Афон в південній частині півострова Акта в Халкіді в паремії *Athos celat latera Lemniae bovis* репрезентує семантичний компонент «заподіяння навмисної шкоди сусідам», що пояснюється особливостями географічного розташування гори, яка кидала тінь на білу мармурову корову на острові Лемнос.

Інсулонім Делос, найменший з Кікладських островів в Егейському морі, у приказці *Canere tanquam in Delum navigans* став символом безтурботного життя, що обумовлено священним посольством із Афін до берегів Делосу для участі у святах та іграх. Топонім *Calauria* (невеликий острів неподалік Криту) в паремії *Pro Delo Calauriam* актуалізує значення «більше чекаєш –

менше отримуєш», що пояснюється фізико-географічними особливостями острова і міфологічним підгрунтям. Відомо, що колись Посейдон віддав Лето острів Калаврію замість Делосу.

Висновки. Топоніми – це етнолінгвомаркери, які тісно пов'язані з географією, історією, традиціями народу, відображають самотність і культуру давніх римлян, дозволяють пізнати їх національне світосприйняття, моральні цінності. Власні географічні назви в латинських прислів'ях і приказках репрезентують узагальнення одиничного значення через абсолютизацію певної властивості під впливом екстралінгвальних чинників. Таким чином, топоніми в структурі паремій і фразеологізмів не тільки виконують диференційну функцію, а й зазнають переосмислення, набувають яскравого символічного значення. Вивчення географічних найменувань в лінгвокультурному аспекті дозволяє не тільки правильно визначити локалізацію певних подій, потрактувати їх зміст, а й з'ясувати вплив екстралінгвальних чинників на інтерпретацію семантики топонімів у структурі латинських паремій, простежити механізм переосмислення власної назви, встановити вплив топонімів на загальне значення прислів'їв, приказок, фразеологізмів.

Перспективу майбутніх розвідок вбачаємо в аналізі античних антропонімів у складі латинських паремій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Беценко Т. П. Естетика мови українських народних дум: текстово-образні одиниці. Суми : ВВП «Мрія», 2017. 140 с.
2. Дещинська М. Топоніми Рим і Київ у прислів'ях і приказках. *Studia linguistica*. 2014. Вип. 8. С. 184–187.
3. Заваринська І. Ф. Фразеологізми з онімним компонентом в англійській, польській та українській мовах: лінгвокультурологічний аспект. Монографія. Тернопіль : Осадці Ю. В. 232 с.
4. Ковальська Н. А. Ономастичний простір паремій. *Мова і культура*. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго. 2005. Вип. 8. Том III. Ч. 2. С. 108–113.
5. Корж Н.Г. Из скарбниці античної мудрості. К.: Вища школа, 1994. 350 с.
6. Лазер-Паньків О. В. Давньогрецькі паремії з топонімічним або етнонімічним компонентом. *Studia linguistica*. 2009. Вип. 3. С. 147–152.
7. Латинська фразеологія : Словник-довідник / авт.-укл. П. І. Осипов. К : Академвидав, 2009. 344 с.
8. Мамчич І. П. Структурно-семантичні особливості українських паремій з топономастичним компонентом. *Нова філологія*. 2021. Вип. 84. С. 158–164.
9. Мороз О. А. Фразеологізми з топонімами в українській мові. Лінгвістичні студії : збірник наукових праць. Донецьк : ДонДУ. 1998. Вип. 4 С. 163–171.
10. Пазяк М. М. Українські прислів'я та приказки : Проблеми пареміології та пареміографії. К. : Наукова думка, 1984. 201 с.
11. Пасік Н. М. Роль ономастичних компонентів у формуванні фразеологічного та пареміологічного значення. *Мовознавство*. 1999. В. 2–3. С. 21–30.
12. Словник української ономастичної термінології / [уклад. Д. Г. Бучко, Н. В. Ткачова]. Харків : Ранок-НТ, 2012. 256 с.
13. Смерчко А., Смерчко А. Топоніми як мотивуюча і дериваційна база слов'янських фразеологізмів (словникові матеріали). *Молодь і ринок*. 2014. Вип. 3 (110). С. 33–37.
14. Цимбалюк Ю. В. Латинські прислів'я та приказки. К. : Вища школа, 1990. 438 с.
15. Dicionário de Expressões e Frases Latinas. Compilando por Henerik Kocher. URL: https://hkocher.info/minha_pagina/dicionario/0dicionario.htm (дата звернення: 13.02.2023)